

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณธรรม สามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และการศึกษาที่เป็นไปใน แนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความมั่นคงของชาติ มุ่งพัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม คิดเป็น ทำเป็น พึ่งตนเองได้ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สรรค์สร้างสังคมที่สงบสุข มีความรัก ความเอื้ออาทรต่อเพื่อน มนุษย์ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีความสามารถที่เป็นสากล สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า ให้แก่สังคมไทย ทั้งยังสร้างความสมดุลของชาติและผสมผสานกลมกลืนสำหรับ การพัฒนา ประเทศชาติในด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างเสมอภาค (ปัญจะ เกษรทอง. 2544 : 2) โดยแบ่ง การศึกษาออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา ซึ่งระดับมัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษา ที่มีความสำคัญระดับหนึ่ง เพราะเป็นจุดเชื่อมโยง ระหว่างการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งให้ผู้เรียน มีความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจ และรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประ โยชน์ต่อตนเองและสังคม รวมทั้ง ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 3) ขณะเดียวกัน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนระดับ มัธยมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ทั้งด้านวิชาความรู้ ความเข้าใจ มีคุณธรรม จริยธรรม และ ทักษะพื้นฐานสามารถคิดอย่างเป็นระบบ มีวิจารณญาณ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วิสัยทัศน์ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และนำไปใช้ในการดำรงชีพ ได้อย่างเหมาะสม ตามหลักการใน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระศาสนา (วิชัย ธรรมเจริญ. 2541 : 48)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ อีกรูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งขยายโอกาสให้กับกุลบุตร ได้อาศัยพระศาสนาเป็นฐานในการพัฒนาตน ได้จนถึงระดับปริญญา ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เปิดดำเนินการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ.2432 และ พ.ศ.2489 มีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดตั้ง

แผนกมัธยมศึกษาขึ้นมา เรียกว่า โรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา จัดให้เรียนภาษาบาลี นักธรรม และความรู้ชั้นวิชาสามัญ โดยรับผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ต่อมาโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาได้แพร่ขยายไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง มีพระภิกษุสามเณรนิยมเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัด โดยมติดคณะสังฆมนตรีและกระทรวงศึกษาธิการก็ได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดนี้ เปิดสอบสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมปีที่ 6 และชั้นมัธยมปีที่ 3 ได้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วยังได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ พระภิกษุสามเณรจึงนิยมเรียนกันมาก จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ จนทำให้ทางคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษาธรรมและบาลีจะเสื่อมลง เพราะพระภิกษุสามเณรมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากเกินไป เป็นเหตุให้ละทิ้งการศึกษาธรรมและบาลีเสีย แต่ทางคณะสงฆ์ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นในการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่ ดังนั้น แม่กองบาลีสนามหลวง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธโร) ได้ตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่ มีวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่า บาลีศึกษาสามัญศึกษาและปริทัศน์ศึกษา ได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ.2507 พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดเสีย และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณ์ปรากฏต่อมาว่า การตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อย เพราะยังพอใจที่จะเรียนโดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากันเข้าชื่อเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก (กิตติ ธีรसानนท์. 2539 : 3) ขณะเดียวกัน ได้มีผู้แทนราษฎร์ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคแก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนาร่วมกับกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความเห็นว่าควรจะต้องตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรมและวิชาสามัญควบคู่กันไปโดยไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) มีพระปรารภว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้น ตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลง

ของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” (วิชัย ธรรมเจริญ. 2541 : 4) ในที่สุดกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2514 พร้อมทั้งได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าว เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2545 : 3-4)

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งจัดขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณร ได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นหลักสูตรที่ให้การศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ ได้แก่ ภาษาบาลี ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ ศาสนศิลป์ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสุขศึกษา เป็นวิชาที่เหมาะสมแก่พระภิกษุสามเณรสามารถเรียนได้ไม่ผิดต่อพระวินัยสงฆ์ เพราะมีจุดมุ่งหมายให้พระภิกษุสามเณร มีจริยวัตร มีบุคลิกภาพเหมาะสมตามสมณภาวะช่วยให้มีความรู้ทั้งคดีโลกและคดีธรรม ปรับตัวเข้ากับสังคมส่วนรวม และมุ่งให้ศึกษาในระดับสูงขึ้นด้วย การดำเนินการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหาร โดยมีสภากาการศึกษาคณะสงฆ์เป็นองค์การหลัก ที่ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง นอกจากนี้ มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม และศูนย์ครูพระปริยัตินิเทศก์ ประจำจังหวัด (กิตติ ธีรสานต์. 2539 : 4)

การบริหารจัดการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีโครงสร้าง การดำเนินงานตามสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการแบ่งงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไป 7 งาน ประกอบด้วย งานบริหารทั่วไป งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการและการเงิน งานปกครอง งานความสัมพันธ์กับชุมชนและงานกิจกรรมนักเรียน งานต่าง ๆ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ยังมีปัญหาและข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขปรับปรุงอยู่มาก โดยเฉพาะงานด้านบุคลากรซึ่งถือเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะบุคลากรเป็นทรัพยากรที่มีค่าสำคัญที่สุด หากบุคลากรขาดคุณภาพแล้ว การปฏิบัติงานของหน่วยงาน ก็จะไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การบริหารงานด้านบุคลากร

ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังมีปัญหาหลายประการ ดังผลการวิจัยของพระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์ (2543 : บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาการดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า บุคลากรไม่เข้าใจระเบียบปฏิบัติการสื่อสารต่าง ๆ ไม่สะดวก ขาดบุคลากรที่มีความรู้โดยตรงช่วยงาน นอกจากนี้ จากการศึกษารายงาน การประเมินผลโครงการสนับสนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2530 และ การติดตามผลการดำเนินงาน พ.ศ.2535 พบว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ผ่านมาต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานด้านบุคลากร ได้แก่ การขาดแคลนครูที่มีความรู้ ความชำนาญด้านการสอน และคุณสมบัติที่เหมาะสมกับวุฒิการศึกษาเป็นจำนวนมาก (กิตติ ธีรสานต์. 2539 : 23-25)

การบริหารงานบุคคล เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคคลในองค์กร นับตั้งแต่เข้ามาปฏิบัติงานจนกระทั่งออกจากงานประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ คือ การแสวงหาบุคลากร การบำรุงรักษาบุคลากร การพัฒนาบุคลากร และการให้พ้นจากตำแหน่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาบุคลากรเป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นการปรับปรุงคุณภาพ และปริมาณงานของสมาชิกในองค์กรหรือหน่วยงาน และยังเป็นกระบวนการที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถทักษะเจตคติของบุคคล เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดจึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (จำลอง ภูอ่าง. 2542 : 1-2) ดังนั้น จึงได้กำหนดกิจกรรมตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษาในการพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การประชุมพิเศษ การจัดหาหรือทำเอกสารแนะนำการปฏิบัติงาน การส่งบุคลากรไปอบรมประชุมสัมมนา การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน การส่งบุคลากรไปศึกษาเพิ่มเติม การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การจัดประชุมในโรงเรียน และการจัดอบรมหรือสัมมนาในโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา. 2539 : 16) ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการตระหนักการรับรู้ถึงภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตลอดจนการปรับพฤติกรรมกรรมการบริหาร และปฏิบัติงานของบุคลากรโดยดำเนินการเร่งปฏิบัติระบบการผลิต การสรรหาและการพัฒนาครูที่ทำการสอนในสถานศึกษาอย่างครบวงจร รวมทั้งพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (กรมการศาสนา. 2539 : 17)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี ปัจจุบันมีจำนวน 19 โรงเรียน มีผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอนจำนวน 278 รูป/คน (สำนักงานกลุ่มการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม. 2546 : 9) จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร พบว่า การดำเนินการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี

ทุกโรงเรียนมีปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาบุคลากรอย่างมาก เช่น การบริหารการจัดการ ยังไม่มีประสิทธิภาพ ครูไม่มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมสัมมนา การปฐมนิเทศเบื้องต้น แก่บุคลากรที่ทำหน้าที่ใหม่ยังไม่ดีพอ การฝึกอบรมบุคลากร และการส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน เป็นเพียงการดำเนินการในระยะเวลาอันสั้นทำให้ได้น้อย นอกจากนั้น ยังขาดบุคลากรทำหน้าที่ วิเคราะห์ประเมินผลงานวิชาการ งบประมาณในด้านการบริหารการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ครูยังขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมใช้เวลาอยู่นอกโรงเรียนมากเกินไปจนทำให้การนิเทศ การกำกับดูแลครูในโรงเรียนไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอน ในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการน้อย ไม่มีความกระตือรือร้นในการพัฒนา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรที่กล่าวมาเป็นลำดับ ข้างต้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมเป็นอันมาก ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี จึงเกิดแรงกดดันจิตใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ กรอบกับได้ตระหนัก ถึงภาระหน้าที่ และความจำเป็นที่ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาบุคลากร ในโรงเรียน ซึ่งเป็นเรื่องที่ส่งผลโดยตรง ต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของบุคลากรอย่างแท้จริง จึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี เพื่อให้เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนา ปรับปรุง การดำเนินการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอน เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอน ในอันที่จะนำไปปรับปรุงส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งโดยรวมและแต่ละด้าน
2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอน ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรแตกต่างกันทั้งโดยรวมและแต่ละด้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี ได้ใช้กรอบแนวคิดการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2539 โดยมีมุ่งศึกษาเฉพาะ 8 ด้าน ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2539 : 16)

1. ด้านการปฐมนิเทศ
2. ด้านการจัดหาหรือจัดทำเอกสารแนะนำการปฏิบัติงาน
3. ด้านการส่งบุคลากรไปอบรม ประชุมสัมมนา
4. ด้านการส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน
5. ด้านการส่งบุคลากรไปศึกษาเพิ่มเติม
6. ด้านการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้
7. ด้านการจัดประชุมในโรงเรียน
8. ด้านการจัดอบรมหรือสัมมนาในโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีมุ่งศึกษาเฉพาะการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี โดยจะทำการวิจัยจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และกำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอน ในโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2546 จำนวน 278 รูป/คน จาก 19 โรงเรียน โดยจำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 38 รูป และครูผู้ปฏิบัติการสอน จำนวน 240 รูป/คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอน ในโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี ปีการศึกษา 2546 จำนวน 175 รูป/คน จาก 19 โรงเรียน โดยจำแนกเป็น ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 38 รูป โดยใช้ประชากรทั้งหมด และครูผู้ปฏิบัติการสอนจำนวน 137 รูป/คน ซึ่งกำหนด โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เกรจซี อาร์ วี และ มอร์แกน (R.V. Krejcie และ D.W.Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด. 2538 : 40) โดยใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรต้น (Independent variable) ได้แก่ ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน โดยจำแนกเป็น

3.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

3.1.2 ครูผู้ปฏิบัติการสอน

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การพัฒนาบุคลากร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 8 ด้าน คือ

3.2.1 ด้านการปฐมนิเทศ

3.2.2 ด้านการจัดหาหรือจัดทำเอกสารแนะนำการปฏิบัติงาน

3.2.3 ด้านการส่งบุคลากรไปอบรม ประชุม สัมมนา

3.2.4 ด้านการส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน

3.2.5 ด้านการส่งบุคลากรไปศึกษาเพิ่มเติม

3.2.6 ด้านการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้

3.2.7 ด้านการจัดประชุมในโรงเรียน

3.2.8 ด้านการจัดอบรมหรือสัมมนาในโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาบุคลากร หมายถึง การดำเนินการเพื่อปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพ และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี ให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างเกิดประสิทธิผล ตามกรอบแนวคิดการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน ตามเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พ.ศ. 2539 ประกอบด้วย 8 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 การปฐมนิเทศ หมายถึง การให้ข้อมูลและความรู้เบื้องต้นแก่บุคลากรที่เข้าทำงานในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แนะนำให้รู้จักผู้ร่วมงานทุกคนและให้เกิดความรู้ความเข้าใจของข้อมูลต่าง ๆ แก่ครูใหม่เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำงานโดยมี ปัญหาการปฏิบัติงานน้อยที่สุดและเพื่อการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานหลังการปฐมนิเทศ

1.2 การจัดหาหรือจัดทำเอกสารแนะนำการปฏิบัติงาน หมายถึง การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และแนวทางในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการพัฒนาศามารถในการปฏิบัติงาน

1.3 การส่งบุคลากรไปอบรมประชุมสัมมนา หมายถึง การส่งบุคลากรไปอบรมประชุมสัมมนา เพื่อระดมแนวความคิดเห็นแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจ การนำความรู้ที่ได้จากการอบรมประชุมสัมมนา มาสรุปผลเผยแพร่ ให้แก่บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้รับทราบเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ

1.4 การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน หมายถึง การส่งเสริมบุคลากรให้ได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถและประสบการณ์จากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อื่น ๆ ที่เคยได้รับรางวัลดีเด่น ทั้งในด้านการบริหาร และด้านการเรียนการสอน และหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อนำเอาความรู้ประสบการณ์ที่ได้จากการไปศึกษาดูงานมาพัฒนาการปฏิบัติงานและการเรียนการสอนในหน่วยงานของตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

1.5 การส่งบุคลากรไปศึกษาเพิ่มเติม หมายถึง การส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ความชำนาญ และเพิ่มวุฒิการศึกษาให้สูงขึ้น เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรที่จบการศึกษาเพิ่มเติมแล้ว ได้นำความรู้ ความสามารถ มาปรับปรุงคุณภาพประสิทธิภาพการทำงานในหน่วยงานของตนให้ดียิ่งขึ้น

1.6 การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ หมายถึง การจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับในทางวิชาการ มาให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อพัฒนาแนวความคิดหลักการบริหาร กระบวนการการจัดการเรียน การสอนของบุคลากรในการปฏิบัติงาน ให้มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล ทันสมัย เหมาะสมกับยุค โลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

1.7 การจัดประชุมในโรงเรียน หมายถึง การแนะนำชี้แจงเป็นกลุ่ม เพื่อปรึกษาหารือทำความเข้าใจในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง เป็นการให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อการตัดสินใจร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีระเบียบ มีกฎเกณฑ์ เพื่อชี้แจงให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เข้าใจได้ไม่ยาก เช่น นโยบายการปฏิบัติงานการตกลงนัดหมายใน การดำเนินงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของครู อาจารย์ อย่างมีระเบียบ มีกฎเกณฑ์ เพื่อแสวงหาข้อตกลง ในการที่จะปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลดีที่สุด

1.8 การจัดอบรมหรือสัมมนาในโรงเรียน หมายถึง การจัดอบรมสัมมนา ให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นเทคนิคของการจัดอบรม สัมมนาที่เน้นทั้งด้านทฤษฎีและด้านการปฏิบัติเป็นการพบปะปรึกษาหารือกันระหว่าง ผู้ที่มีประสบการณ์ในงานนั้น และมีความสนใจที่จะแก้ปัญหาทางควบปฏิบัติร่วมกัน อันจะมีส่วน สร้างเสริมให้ผู้รับการฝึกอบรมสัมมนา นำเอาสิ่งที่ตนเรียนรู้ไปปฏิบัติในสภาพการทำงาน อันแท้จริง

2. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้น ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ ในเขตจังหวัดอุดรธานี มี 19 โรงเรียน เพื่อให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรสายสามัญศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเปิดทำการเรียนการสอนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 1 – ม. 6)

3. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง พระภิกษุที่เป็นหัวหน้าสถานศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้ง จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่มีตำแหน่งหรือหน้าที่ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ผู้จัดการ ครูใหญ่ หรือรักษาการแทนในตำแหน่งดังกล่าวของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี

4. ครูผู้ปฏิบัติการสอน หมายถึง พระภิกษุหรือคฤหัสถ์ที่ทำหน้าที่ปฏิบัติการสอน ประจำอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี

5. นักเรียน หมายถึง พระภิกษุหรือสามเณรที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี

6. บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ครูผู้ปฏิบัติการสอน รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารในหน่วยงานการศึกษา

7. การศึกษา หมายถึง การที่มุ่งขยายโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาวิชาการทางโลกควบคู่ไปกับการศึกษาหลักพระธรรมวินัย เพื่อพัฒนาตนเองและประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดี สามารถนำความรู้จากการศึกษาค้นคว้าวิชาการทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาสังคมตามสมควรแก่สมณวิสัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดอุดรธานี คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้ปฏิบัติการสอน และผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร